

ТЕМБРАЛЬНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ МОВЛЕННЄВО-МУЗИЧНИХ ТВОРІВ

Марченко В.В.

Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»
seonolut@gmail.com

The paper is the study of timbre properties in speech-and-music works with accent on its complex nature resulting from the integrated functioning of such intonation components as melody, utterance stress, rhythm, loudness, tempo and pauses. Thus timbre, being regarded as rather complicated and ambiguous prosodic element by linguists as well as musicologists, could be viewed as both auditive and acoustic parameter. The author analyzes utterances from speech-and-music works with prevalence of melancholic, sad, and disappointed timbre.

Key words: *experimental phonetic research, intonation, music, speech, speech-and-music works, timbre.*

Під час дослідження інтегрованого функціонування інтонації в англomовних мовленнєво-музичних творах неминуче виникає потреба зіставного аналізу компонентів інтонації мовлення й інтонації музики з метою з'ясування їхніх спільних і відмінних рис. Результати проведеного нами порівняльного вивчення просодичних параметрів мовленнєво-музичного твору переконливо свідчать про особливу роль тембру у передачі емоційно-смыслового насичення твору.

Тембр і в лінгвістиці, і в музикознавстві є досить складним і неоднозначним інтонаційним параметром, що вбираючи ефекти різних засобів інтонації, виступає як характер звучання у цілому, тобто якщо звук людина просто чує, то тембр являє собою те, у якій площині людина сприймає той чи інший звук [1, с. 28-34].

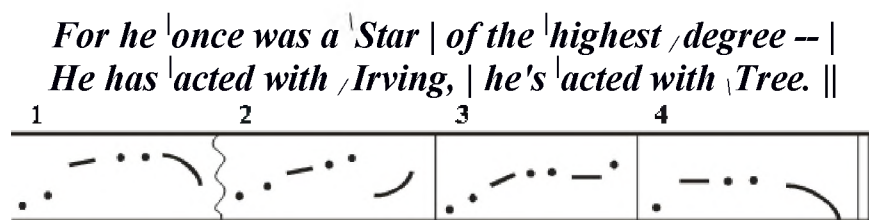
У лінгвістиці існує декілька визначень цього поняття. Так, згідно з першим, тембр є специфічним надсегментним експресивно-емоційним забарвленням мовлення, яке виникає у результаті комплексного функціонування й взаємодоповнення решти компонентів інтонації. При цьому друге визначення характеризує тембр як певне забарвлення звуку, зумовлене його гармонійними обертонами й резонаторними тонами, які накладаються на основний тон або шум [2, с. 542].

Таке розуміння тембру лінгвістами не суперечить його визначенню музикантами [4, с. 28-43], які розглядають тембр як певне забарвлення звуку, за яким розрізняють звукові тони однакової висоти й завдяки якому звучання одного музичного інструмента або голосу відрізняють від іншого, і який

залежить від форми коливань джерела звуку й визначається кількістю та інтенсивністю обертонів, які утворюють гармонічний ряд [5]. Інакше кажучи, ми набуваємо підстав розрізняти тембральне забарвлення окремого звуку (як акустичний параметр) та тембральне забарвлення усього висловлення, яке досягається за рахунок інтегральної взаємодії усіх компонентів мовленнєвої й музичної інтонації.

У ході експериментально-фонетичного дослідження комунікативно-когнітивних особливостей інтегрованого функціонування інтонації мовлення і музики в англomовних мовленнєво-музичних творах [3] тембральне забарвлення мовленнєво-музичних творів набувало ознак провідного фактору щодо визначення різновиду комунікації, у якій функціонує досліджуваний твір. До офіційного виду комунікації аудитори відносили, наприклад, твори, тембр яких кваліфікувався як урочистий, спокійний, категоричний та інтродуктивний (наприклад, *Star Spangled Banner*). Твори наративного характеру, а також ті, у яких розкриваються риси характеру певного персонажу, й фрагменти з інтонацією перелічення відносилися аудиторамі-інформантами до неофіційної комунікації.

Кваліфікуючи твір як такий, що функціонує у інтимній комунікації, інформанти аргументували свою думку певною летючістю й пишномовністю вимовляння чи проспівування фрагменту. Така ефемерність досягалася за рахунок рівного тону, реалізованого на високому, середньому або низькому тональному рівні, та змін вживання регістрових характеристик. У зазначених творах основною є зазвичай тема щасливого чи нещасливого кохання, ностальгії за минулим, що супроводжується меланхолійним тембральним забарвленням:

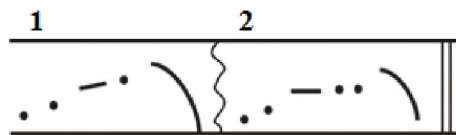
Тут у першій інтоногрупі *For he¹ once was a¹ Star* відмічено високий рівень початку та середньопідвищений рівень завершення спадного термінального тону, реалізованого у зоні малої швидкості зміни його руху та у звуженому тональному діапазоні. Ці особливості актуалізації ядерного тону у поєднанні з урочистим тембром та помірним темпом надає висловлюванню неабиякої величавості, піднесеності, тріумфальності, навіть деякої помпезності. Такий настрій ще більше підсилюється у другій інтоногрупі *of the¹ highest / degree* висхідним

інтоногрупи (*you must wait*) притаманний початок руху у низькій зоні середнього регістру та завершення – у низькій зоні високого регістру. Щодо висхідного термінального тону третьої інтоногрупи (*and have 'dinner tomorrow*), то для нього характерний низький висотно-тональний рівень початку та середньо-підвищений рівень завершення. Розширений негативний інтервал на стику перед'ядерної та термінальної групи цієї синтагми надає висловлюванню знервованого, спантеличеного, шокованого тембрального забарвлення. Варто зауважити, що, незважаючи на розширений діапазон вираження смислу та емоцій цього фрагменту, гучність промовляння є дещо зниженою, що свідчить про спробу кухаря вибачитися, виправдати себе, про його острах перед господарями. Йому треба щось придумати, вигадати, але він не знаходить слів, щоб виправдати ситуацію.

Інтонаційне оформлення наступного фрагменту дозволяє передати широкий спектр емоцій кухаря: від роздратування й злості до повної розгубленості та деякого страху.

For the 'joint has 'gone | from the 'oven – 'like 'that!" |

З інтонограми видно, що початок та завершення висхідно-спадного мелодійного контуру обох інтоногруп зафіксовано у зоні низького висотно-тонального рівня. Реалізація високого вузького спадного термінального тону першої інтоногрупи (*For the 'joint has 'gone*) у зоні малої швидкості зміни його руху, а також середній позитивний інтервал на стику «такт – ядро» передає роздратування та розпач мовця.

Подібне висотно-тональне відношення на ділянці «такт – ядро» та реалізація емоційно-сміслового навантаження за рахунок високого спадного термінального тону спостерігається і у другій інтоногрупі (*from the 'oven – 'like 'that*) аналізованого відрізка. Проте у цьому випадку завершення руху високого спадного термінального тону (*'that*) відбувається у високій зоні низького регістру, що у свою чергу передає шоківий стан мовця та його абсолютну розгубленість. Актуалізація зазначених модифікацій високого спадного термінального тону у поєднанні з усіченими шкалами, розширеним діапазоном реалізації висловлення, помірним темпом, простим регулярним ритмом та середньою гучністю сприяє підвищенню емоційно-прагматичного рівня аналізованого фрагменту.

Література

1. Алексеева М. В. Музыка и слово : проблема синтеза в эстетической теории и художественной практике: дис. ... канд. филос. наук: 09.00.04 / Мария Викторовна Алексеева. — М., 2010. — 164 с.
2. Ахманова О. С. Словарь лингвистических терминов. — Изд. 4-е, стереотипное. — М.: КомКнига, 2007. — 576 с.
3. Марченко В. В. Закономірності взаємодії інтонації у мовленні та музиці / В. В. Марченко // Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Серія: Філологічні науки. Мовознавство. — № 20 (269). — Луцьк, 2013. — С. 216–221.
4. Назайкинский Е. В. Звуковой мир музыки / Евгений Владимирович Назайкинский. — М. : Музыка, 1988. — 254 с.
5. Риман Г. Музыкальный словарь [Пер. с нем. Б.П. Юргенсона, доп. рус. отд-нием]. — М. : ДиректМедиа Паблишинг, 2008. — CD-ROM.